

SVEIKAS SAULĖS MIESTAS
Šiaulių miesto savivaldybės
viešosios sveikatos biuras

**ŠIAULIŲ MIESTO IKIMOKYKLINIO UGDYMO
ĮSTAIGŲ 0-6 M. VAIKŲ 2023 M. PROFILAKTINIŲ SVEIKATOS
PATIKRINIMŲ DUOMENŲ APŽVALGA**

Šiauliai

ĮVADAS

Vaikų sveikata yra viena iš svarbiausių ir pagrindinių visuomenės gerovės sudedamųjų dalių, turinčių tiesioginį poveikį ne tik jų fizinei ir emocinei būklei, bet ir mokymosi rezultatams bei socialiniam gyvenimui. Šiandieninė mokinių aplinka yra kupina iššūkių: nuo sėdimo gyvenimo būdo ir netinkamos mitybos iki streso ir emocinės įtampos, kurie gali turėti ilgalaikių pasekmių. Dėl šios priežasties svarbu ne tik užtikrinti sveikatos priežiūrą mokyklose, bet ir skatinti sveikos gyvensenos įpročius bei integruoti sveikatingumo programas, kurios padėtų vaikams ir paaugliams lavinti tiek fizinį, tiek psichologinį atsparumą.

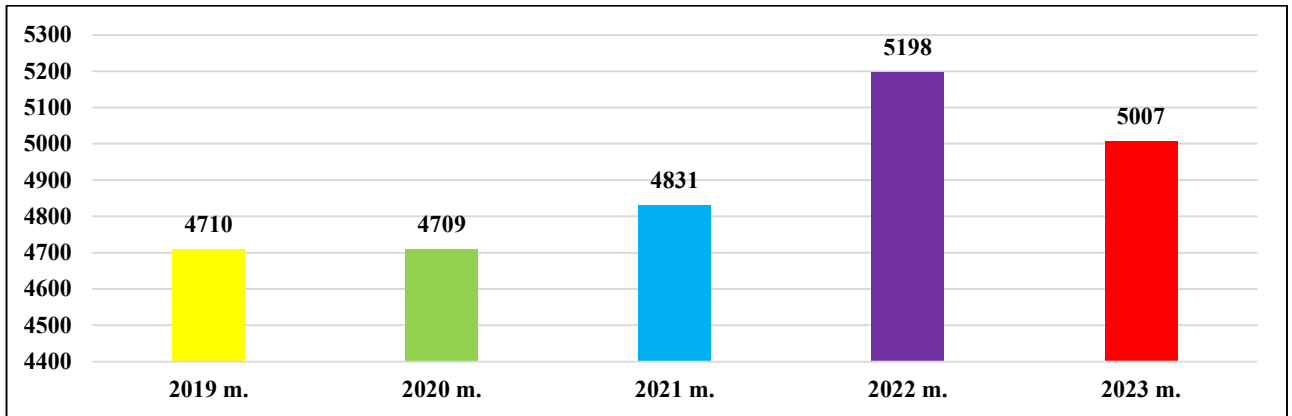
Lietuvoje jau daugiau nei septynerius metus yra įdiegta ir funkcionuoja Higienos instituto tvarkoma Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema (toliau – VSS IS). Higienos institutui 2020 m. įgyvendinus VSS IS (Vaikų sveikatos stebėsenos informacinės sistemos) plėtros projektą, kurio metu VSS IS buvo pritaikyta ir ikimokyklinio ugdymo įstaigų mokinių sveikatos stebėsenai, atsirado galimybė kaupti ir tvarkyti šalies ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių 0 – 6 m. amžiaus vaikų sveikatos duomenis. Šie duomenys į VSS IS gaunami iš elektroninės statistinės apskaitos formos Nr. E027-1 „Mokinio sveikatos pažymėjimas“ (toliau – Mokinio sveikatos pažymėjimas) per sąsają su Elektroninės sveikatos paslaugų ir bendradarbiavimo infrastruktūros informacine sistema (toliau – ESPBI IS).

Apžvalgoje pateikiami ir aprašomi Šiaulių miesto ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių 0 – 6 m. amžiaus vaikų sveikatos rodikliai, nustatyti profilaktinių sveikatos patikrinimų metu (vaikų kūno masės indekso (toliau – KMI) įvertinimas, pasiskirstymas fizinio ugdymo grupėse, gydytojų nurodytos bendros ir specialios sveikatos rekomendacijos, pateikiamas dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas, 0 – 6 m. amžiaus vaikų ligotumo duomenys).

Rengiant apžvalgą naudotasi Higienos instituto Vaikų sveikatos stebėsenos informacinės sistemos specialistų parengtu leidiniu „Mokinių sveikata 2023 m.”

Mokinio sveikatos pažymėjimo pateikimo apžvalga

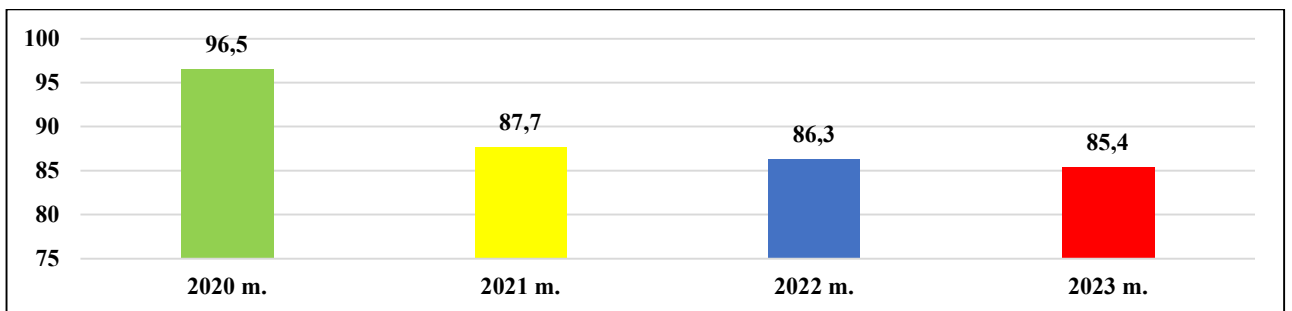
Mokinių registro duomenimis, Šiaulių mieste ikimokyklinio ugdymo įstaigas 2019 m. lankė 4 710 – 6 m. amžiaus vaikų, o 2023 m. – 5 007 vaikai, t. y. jų skaičius per penkerius metus padidėjo 6,3 proc. (1 pav.).

1 pav. Šiaulių mieste ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių 0–6 m. amžiaus vaikų skaičius 2019–2023 m. (abs. sk.)

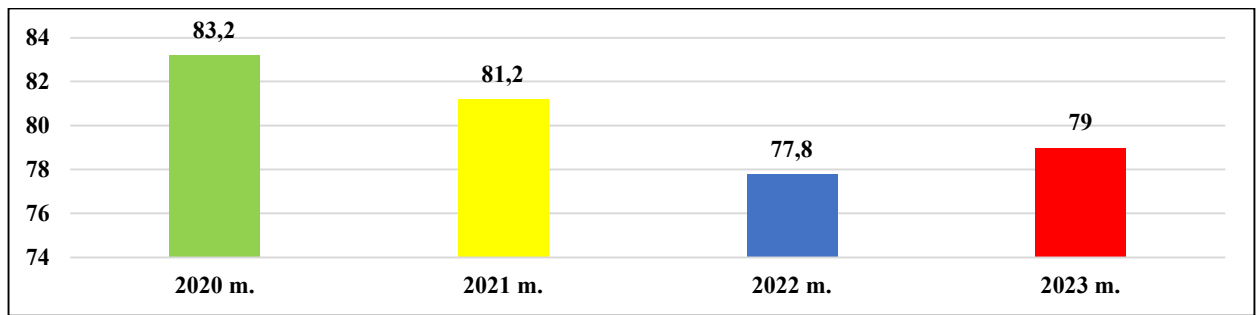
Elektroninį Mokinio sveikatos pažymėjimą sudaro dvi atskiros dalys: I dalis „Sveikatos būklės įvertinimas“ ir II dalis „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“. Tai du atskiri dokumentai ir galioja nepriklausomai nuo to, ar pateikta tik I dalis, ar tik II dalis, ar abi dalys kartu. Pirmą pažymėjimo dalį turi teisę pildyti šeimos gydytojas (vaikų ligų ir vidaus ligų gydytojai) arba slaugytojas, antrą dalį – gydytojas odontologas arba gydytojas odontologas specialistas, arba burnos higienistas.

0 – 6 m. amžiaus vaikų grupėje užpildytą Mokinio sveikatos pažymėjimo I dalį 2020 m. turėjo 96,5, o 2023 m. – 85,4 proc. vaikų. Lyginant 2023 m. su 2020 m., vaikų, turinčių užpildytą pažymėjimo I dalį sumažėjo 11,1 proc. (2 pav.).

2 pav. Užpildytą Mokinio sveikatos pažymėjimo I dalį „Sveikatos būklės įvertinimas“ turinčių 0–6 m. amžiaus vaikų dalis 2020–2023 m. (proc.)

Užpildytą II pažymėjimo dalį „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“ 2020 m. turėjo 83,2 proc., o 2023 m. – 79,0 proc. vaikų. Lyginant 2023 m. su 2020 m., vaikų, turinčių užpildytą pažymėjimo II dalį sumažėjo 4,2 proc. (3 pav.).

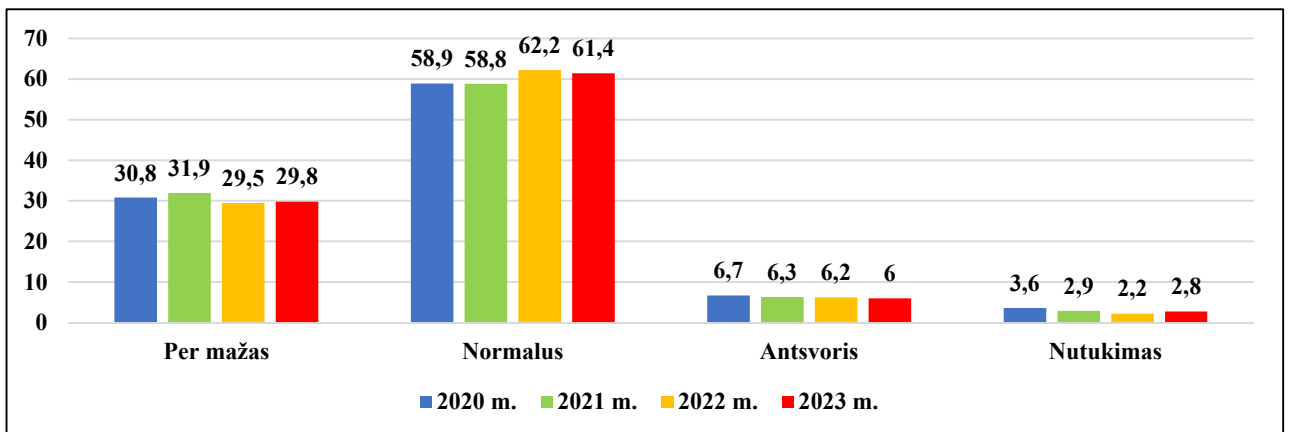

3 pav. Užpildytą Mokinio sveikatos pažymėjimo II dalį „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“ turinčių 0–6 m. amžiaus vaikų dalis 2020–2023 m. (proc.)

Kūno masės indekso vertinimas

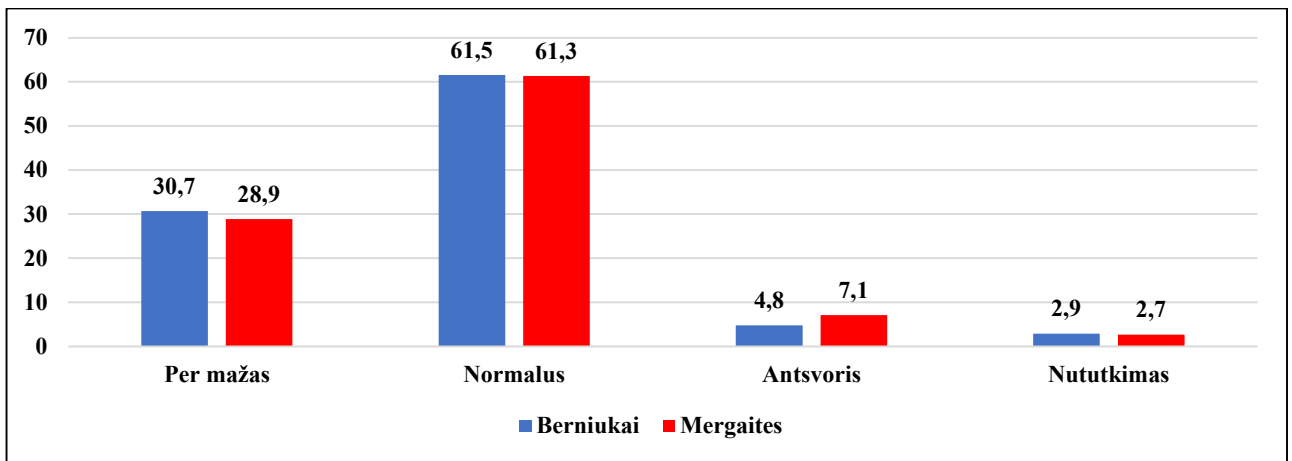
Profilaktinio sveikatos patikrinimo metu šeimos gydytojas išmatuoja vaiko ūgį, svorį, rezultatus įrašo į elektroninį Mokinio sveikatos pažymėjimą, kuriame automatiškai apskaičiuojama kūno masės indekso (toliau – KMI) skaitinė reikšmė ir KMI įvertinimas: per mažas svoris, normalus svoris, antsvoris ar nutukimas. Nuo 2020 m. gegužės 1 d. įsigaliojo 2 – 18 m. amžiaus vaikams pritaikytos KMI vertinimo ribos.

Apžvelgiant 2 – 6 m. amžiaus vaikų KMI įvertinimo rezultatus 2020 – 2023 m., matyti, kad du trečdaliai vaikų buvo normalaus svorio, per mažą svorį turėjo trečdalis vaikų, beveik kas dešimtas vaikas turėjo padidėjusį svorį (4 pav.).

4 pav. 2–6 m. amžiaus vaikų KMI įvertinimas 2020–2023 m. (proc.)

Lyginant 2 – 6 m. amžiaus vaikų KMI įvertinimo rezultatus 2023 m. pagal lytį, matyti, kad kiek didesnė dalis berniukų nei mergaičių turėjo per mažą svorį, tuo tarpu didesnė dalis mergaičių nei berniukų turėjo antsvorį (5 pav.).

5 pav. 2–6 m. amžiaus vaikų KMI įvertinimas 2023 m., lyginant pagal lytį (proc.)

Vaikų fizinio pajėgumo įvertinimas

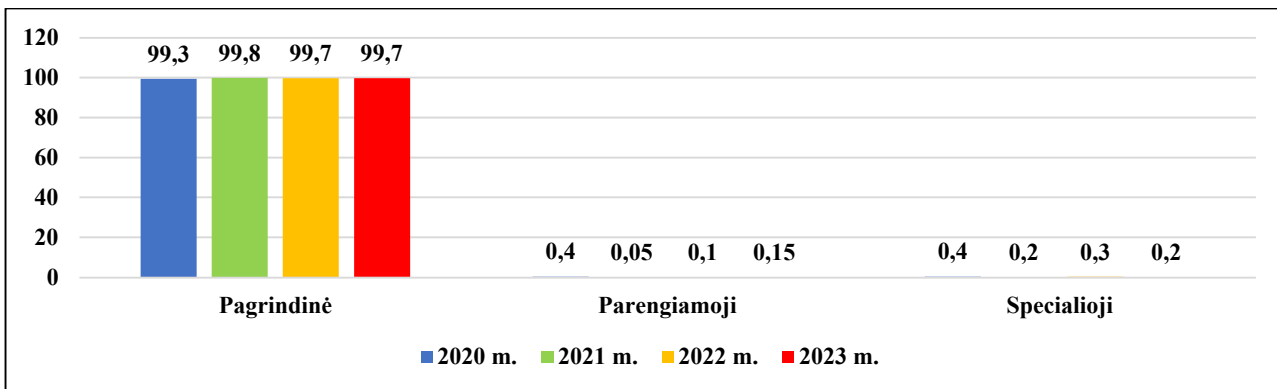
Kasmetinio mokinio sveikatos patikrinimo metu gydytojas, įvertinęs vaiko fizinę sveikatos būklę, jo sveikatos pažymėjime nurodo fizinio ugdymo grupę: pagrindinę, parengiamąją, specialiąją.

Pagrindinei fizinio ugdymo grupei priskiriami visiškai sveiki ar turintys nedidelių sveikatos sutrikimų (nedidelio laipsnio regos sutrikimai, netaisyklinga laikysena, funkciniai negalavimai ir pan.) mokiniai. Šiai grupei priklausantys mokiniai gali treniruotis sporto būreliuose ir dalyvauti sporto varžybose.

Parengiamajai fizinio ugdymo grupei priskiriami mokiniai, turintys nedidelių sveikatos sutrikimų, persirgę tam tikromis ligomis ir laikinai negalintys lankyti kūno kultūros pamokų visu pajėgumu. Jie mankština pamokose pagal mokyklinę programą su sąlyga, kad fizinė veikla nepablogintų jų sveikatos būklės. Kai kurie fiziniai pratimai neatliekami arba ribojami. Gydytojas specialistas, priskyres mokinį šiai fizinio ugdymo grupei, turi nurodyti ir mokinio dalyvavimo ugdymo veikloje rekomendacijas.

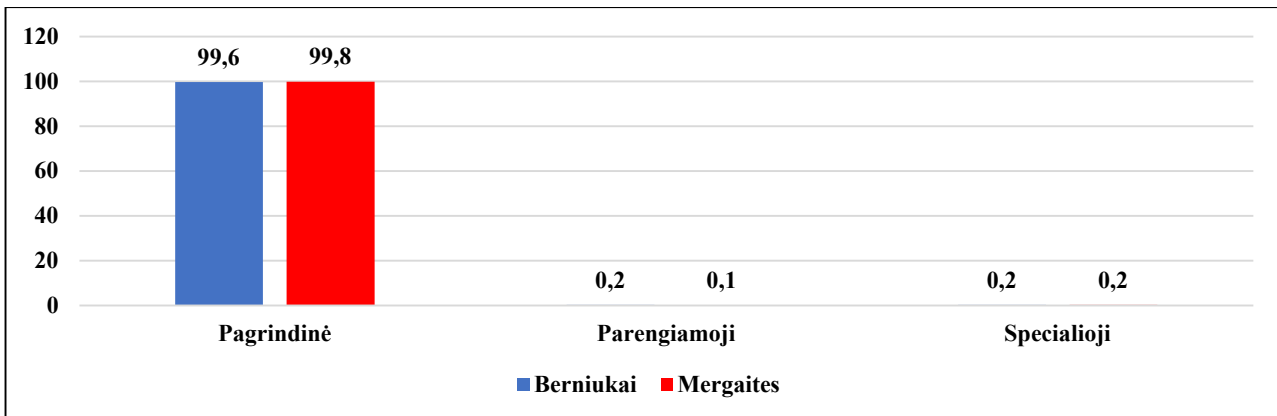
Specialiajai fizinio ugdymo grupei priskiriami mokiniai, turintys nuolatinių ar laikinų sveikatos sutrikimų, kurie su tam tikrais apribojimais netrukdo jiems dalyvauti ugdymo veikloje. Tokie vaikai sportuoja pagal specialią kūno kultūros programą ar lanko gydymosi kūno kultūros pratybas. Gydytojas specialistas atitinkamai turi nurodyti ir mokinio dalyvavimo ugdymo veikloje rekomendacijas.

2020 – 2023 m. didžioji 0 – 6 m. amžiaus vaikų dalis sportavo pagrindinėje fizinio ugdymo grupėje. Parengiamojoje ir specialiojoje fizinio ugdymo grupėse sportavo labai menka vaikų dalis (6 pav.).

6 pav. 0–6 m. amžiaus vaikų pasiskirstymas fizinio ugdymo grupėse 2020–2023 m. (proc.)

Lyginant 0 – 6 m. amžiaus vaikų pasiskirstymą fizinio ugdymo grupėse pagal lytį 2023 m. Šiaulių mieste, matyti, kad mergaitės ir berniukai pasiskirstė tolygiai tiek pagrindinėje, tiek parengiamojoje, tiek specialiojoje fizinio ugdymo grupėse (7 pav.).

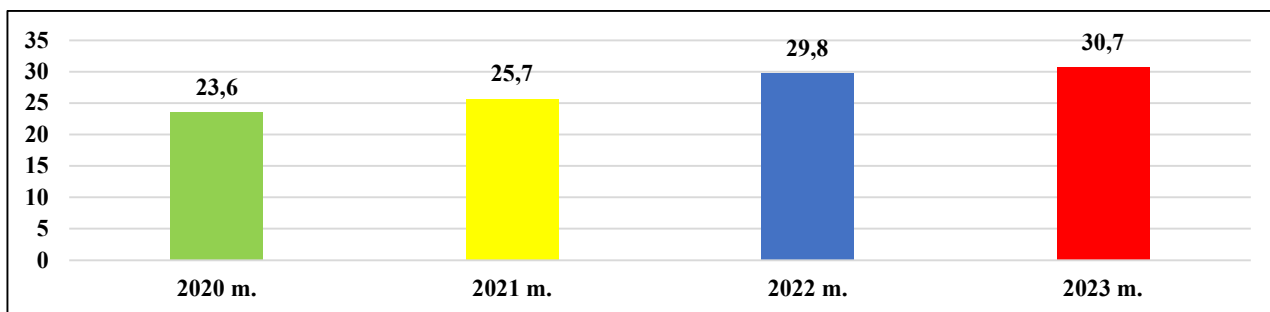

7 pav. 0–6 m. amžiaus vaikų pasiskirstymas fizinio ugdymo grupėse 2023 m., lyginant pagal lytį (proc.)

Vaikų dalyvavimas ugdymo veikloje

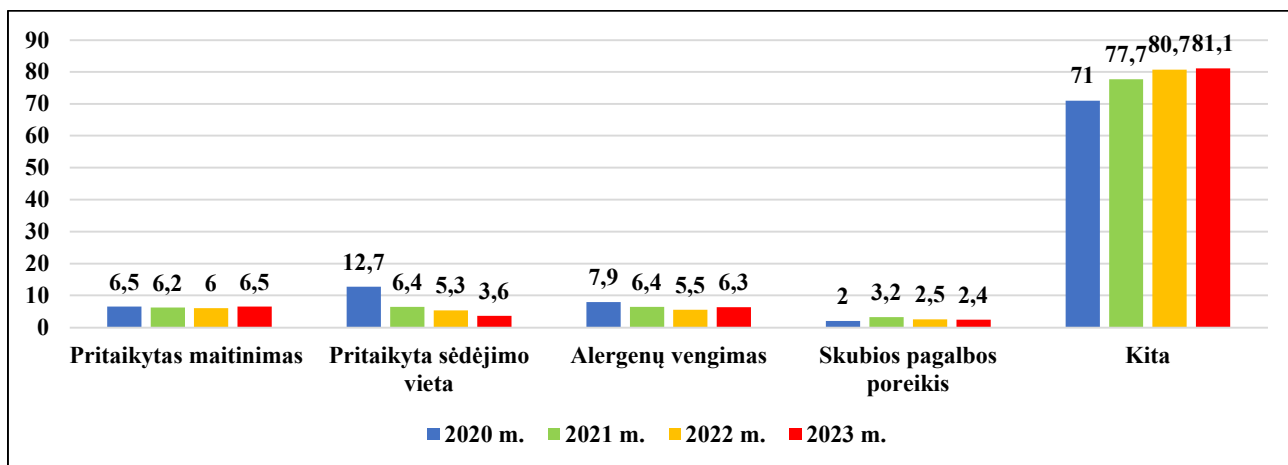
Nuo 2020 m. gegužės 1 d. įsigaliojo nauja statistinės elektroninės apskaitos forma Nr.E027-1 „Mokinio sveikatos pažymėjimas“, kurioje atsirado bendrų ir specialių sveikatos rekomendacijų skyriai. Mokinys, sergantis lėtine liga ir (ar) turintis sveikatos sutrikimų, kurie riboja mokinio dalyvavimą ugdymo veikloje, gali dalyvauti ugdymo veikloje, laikydamasis rekomendacijų. Gydytojas elektroniniame Mokinio sveikatos pažymėjime iš pasirinkto sąrašo pažymi bendrą sveikatos rekomendaciją arba užpildo specialią rekomendaciją, nuroydamas mokinio ligos/sveikatos sutrikimo TLK-10-AM kodą ir aprašydamas specialias rekomendacijas ir (ar) pirmosios pagalbos priemones, kurių gali prireikti mokiniui, dalyvaujant ugdymo veikloje.

Bendros sveikatos rekomendacijos 2020 m. buvo nurodytos 23,6 proc. patikrintų 0 – 6 m. amžiaus vaikų, o 2023 m. – 30,7 proc. Lyginant 2023 m. su 2020 m., matyti, kad vaikų, turinčių bendras rekomendacijas, dalis padidėjo 7,1 proc. (8 pav.).

8 pav. 0–6 m. amžiaus vaikų dalis, kuriems nurodytos bendros sveikatos rekomendacijos 2020–2023 m. (proc.)

Rekomendacijos dėl pritaikyto maitinimo ir alergenų vengimo nurodytos kas penkioliktam patikrintam vaikui. Skubios pagalbos poreikis nurodytas tik labai menkai daliai vaikų. Daugiau nei dviems trečdaliams vaikų buvo nurodyta rekomendacija „Kita“ (9 pav.).

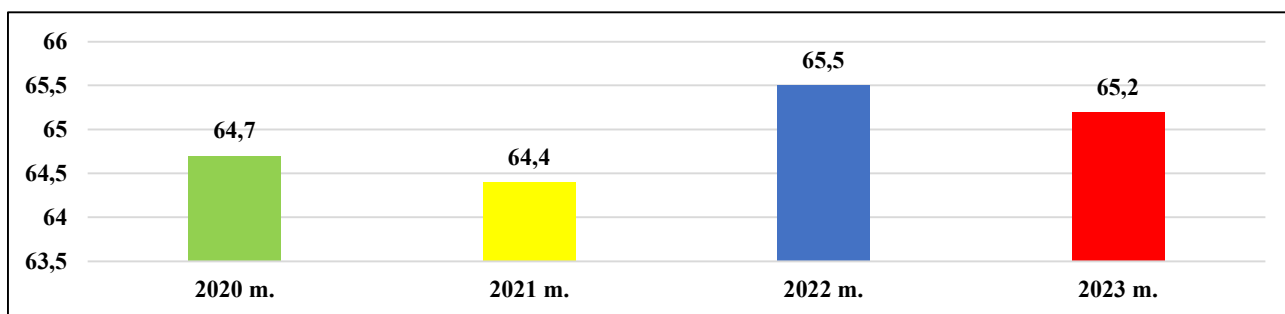
9 pav. 0–6 m. amžiaus vaikų, kuriems nurodytos rekomendacijos, pasiskirstymas 2020–2023 m. (proc.)

Vaikų dantų ir žandikaulių būklės apžvalga

Gydytojas odontologas, atlikdamas kasmetinį mokinio sveikatos patikrinimą, įvertina mokinio dantų, žandikaulių būklę ir įrašo rezultatus į Mokinio sveikatos pažymėjimo II dalį „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“. Ėduonies pažeistų (k), plombuotų (p) ir išrautų dantų (i) skaičius pažymėjime įrašomas ties kiekviena raide. Mažosios raidės (kpi) reiškia pieninių dantų įvertinimą, didžiosios raidės (KPI) – nuolatinių dantų įvertinimą. Jeigu profilaktinio sveikatos patikrinimo metu gydytojas odontologas neranda ėduonies pažeistų, plombuotų ir dėl ėduonies išrautų dantų, Mokinio

sveikatos pažymėjime ties raidėmis k, p, i bei K, P, I įrašomi nuliai – tai reiškia, kad vaiko dantis sveiki.

Sveikus dantis 2020 m. turėjo 64,7 proc. Šiaulių miesto 0 – 6 m. amžiaus vaikų, 2021 m. – 64,4 proc., o 2023 m. – 65,2 proc. (10 pav.).

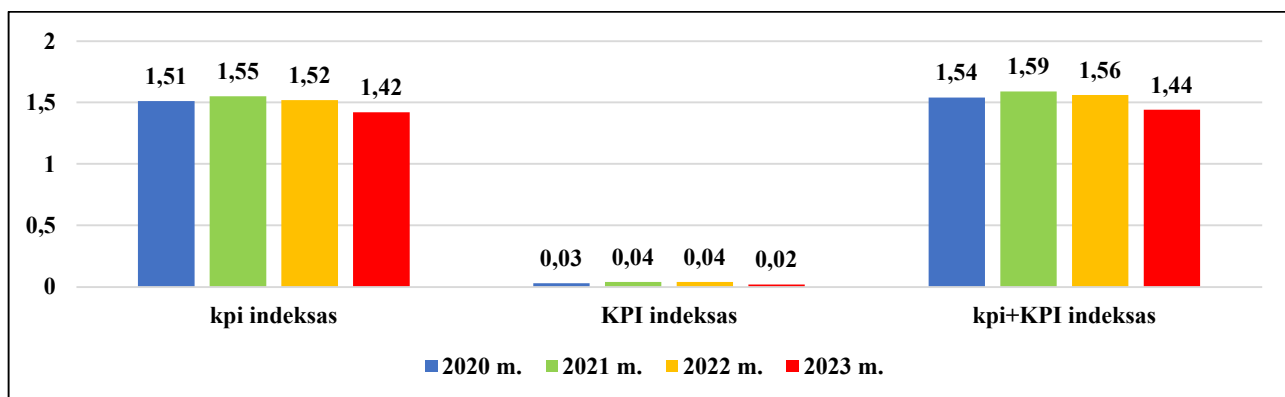
10 pav. 0–6 m. amžiaus vaikų, turinčių sveikus dantis pasiskirstymas 2020–2023 m. (proc.)

Įvertinus ėduonies pažeistų, plombuotų ir išrautų dantų skaičių, apskaičiuojamas dantų ėduonies intensyvumo rodiklis – KPI indeksas, kuris rodo, kiek ėduonies pažeistų dantų tenka vienam asmeniui.

KPI intensyvumo lygiai būna:

- labai mažas 0,0 - 1,0;
- mažas 1,1 – 2,6;
- vidutinis 2,7 – 4,4;
- didelis 4,5 – 6,6;
- labai didelis > 6,7.

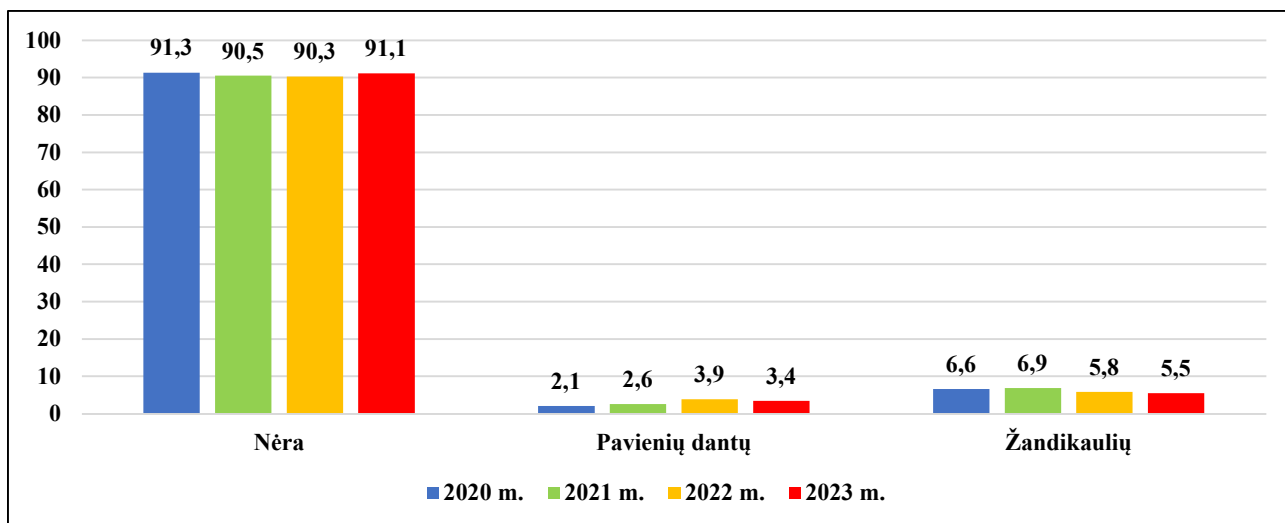
Šiaulių miesto 0 – 6 m. amžiaus vaikų bendras dantų ėduonies intensyvumo rodiklis ir 2020 m. (1,54), ir 2021 m. (1,59), ir 2022 m. (1,56), ir 2023 m. (1,44) buvo mažas (11 pav.).

11 pav. 0–6 m. amžiaus vaikų kpi, KPI ir kpi+KPI indeksų pasiskirstymas 2020–2023 m.

Profilaktinio sveikatos patikrinimo metu gydytojas odontologas taip pat įvertina mokinio sąkandžio būklę.

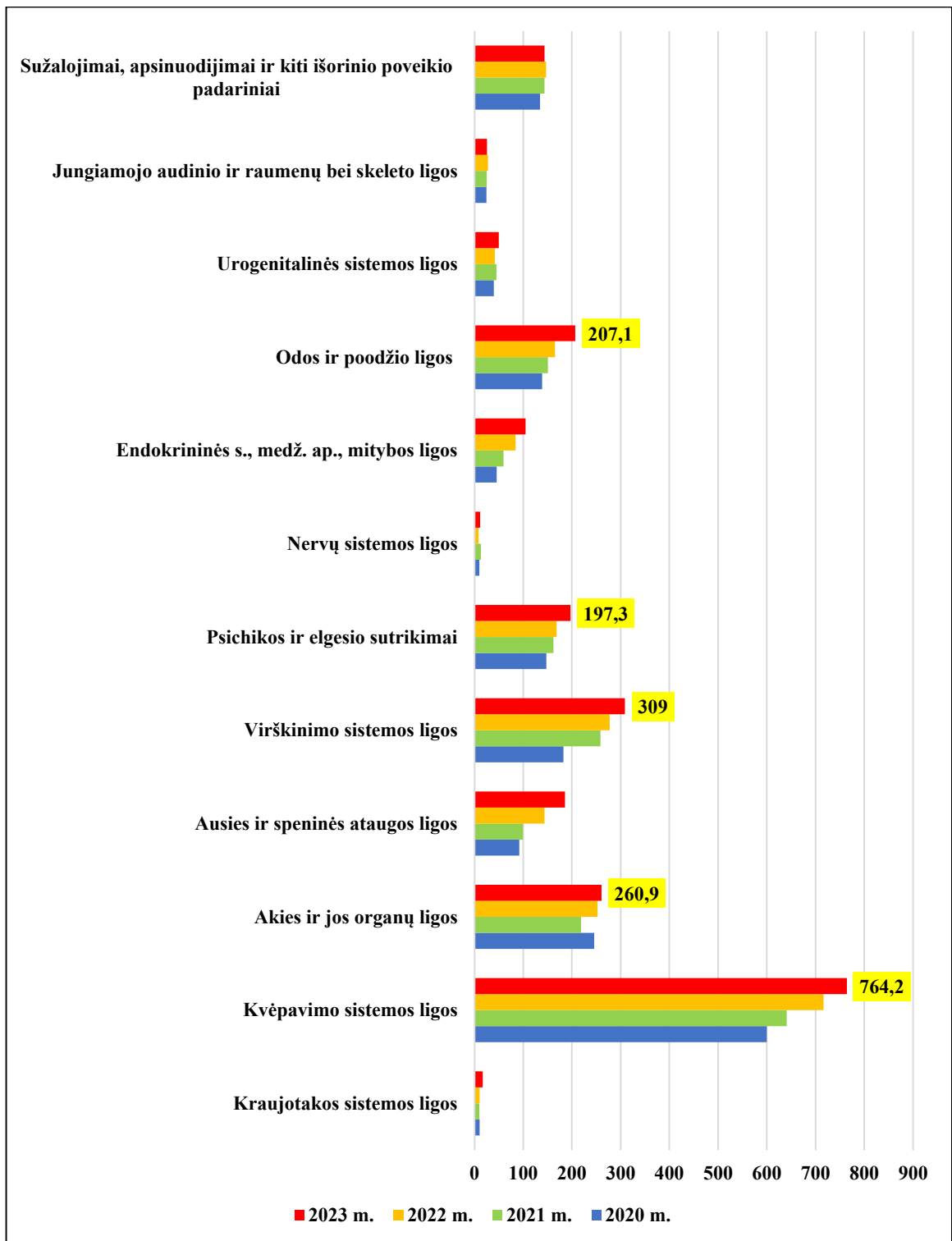
Vertinant Šiaulių miesto 0 – 6 m. amžiaus vaikų sąkandžio būklę 2020 – 2023 m., matyti, kad didžioji dauguma patikrintų vaikų neturėjo sąkandžio patologijos. Pavienių dantų patologija ir žandikaulių patologija nustatyta nedidelei daliai patikrintų vaikų (12 pav.).

12 pav. 0–6 amžiaus vaikų sąkandžio patologijos įvertinimo pasiskirstymas 2020–2023 m. (proc.)

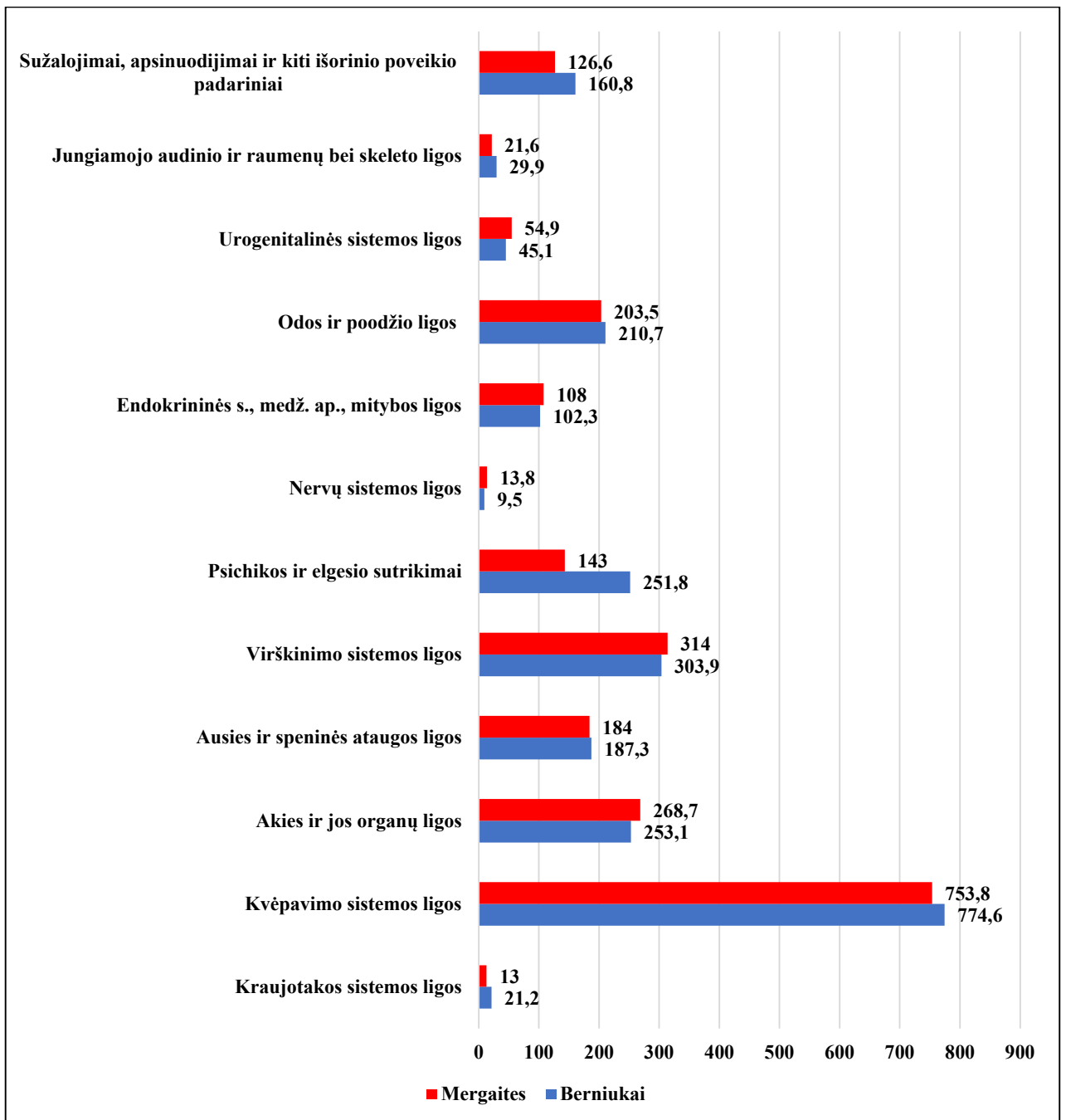
Vaikų ligotumo rodiklių apžvalga

Remiantis Privalomojo sveikatos draudimo informacinės sistemos „Sveidra“ duomenimis, 2023 m. didžiausias Šiaulių miesto 0 – 6 m. amžiaus vaikų ligotumas, kaip ir 2022 m. bei 2021 m., buvo kvėpavimo sistemos ligomis (764,2/1000 gyv.). Antroje vietoje buvo virškinimo sistemos ligos (309,0/1000 gyv.). Akies ir jos priedinių organų ligos diagnozuotos 260,9/1000 gyv. Odos ir poodžio ligos 0 – 6 m. amžiaus grupėje sudarė 207,1/1000 gyv., o psichikos ir elgesio sutrikimai – 197,3/1000 gyv. (13 pav.).

13 pav. Šiaulių miesto 0–6 m. amžiaus vaikų ligotumas 2020–2023 m. (1000 gyv.)
Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Lyginant 2023 m. Šiaulių miesto 0 – 6 m. amžiaus vaikų ligotumą pagal lytį, matyti, kad daugiau mergaitėms buvo nustatyta virškinimo sistemos ligų (314,0/1000 gyv.) ir akies ir jos priedinių organų ligų (268,7/1000 gyv.). Tuo tarpu daugiau berniukams nustatyta kvėpavimo sistemos ligų (774,6/1000 gyv.), psichikos ir elgesio sutrikimų (251,8/1000 gyv.), sužalojimų, apsinuodijimų ir kitų išorinių poveikių padarinių (160,8/1000 gyv.) (14 pav.).

14 pav. Šiaulių miesto 0–6 m. amžiaus vaikų ligotumas 2023 m., lyginant pagal lytį (1000 gyv.)

Šaltinis: Vaikų sveikatos stebėsenos informacinė sistema

Apibendrinimas

- Šiaulių mieste ikimokyklinio ugdymo įstaigas lankančių 0 – 6 m. amžiaus vaikų skaičius per penkerius metus padidėjo 6,3 proc.
 - Per keturis metus užpildytą Mokinio sveikatos pažymėjimo I dalį turinčių vaikų sumažėjo 11,1 proc., II pažymėjimo dalį „Dantų ir žandikaulių būklės įvertinimas“ turinčių vaikų sumažėjo 4,2 proc.
 - 2020 – 2023 m. dviems trečdaliams vaikų buvo nustatytas normalus svoris, per mažą svorį turėjo trečdalis vaikų, beveik kas dešimtas vaikas turėjo padidėjusį svorį. 2023 m. kiek didesnė dalis berniukų turėjo per mažą svorį, tuo tarpu nežymiai didesnė dalis mergaičių turėjo antsvorį.
 - Per keturis metus didžioji 0 – 6 m. amžiaus vaikų dalis sportavo pagrindinėje fizinio ugdymo grupėje. Parengiamojoje ir specialiojoje fizinio ugdymo grupėse sportavo labai menka vaikų dalis.
 - 2020 – 2023 m. beveik kas trečiam vaikui buvo nurodytos bendrosios sveikatos rekomendacijos. Rekomendacija dėl pritaikyto maitinimo ir alergenų vengimo nurodyta kas penkioliktam vaikui.
 - Per keturis metus daugiau nei du trečdaliai Šiaulių miesto 0 – 6 m. amžiaus vaikų turėjo sveikus dantis. Bendras dantų ėduonies intensyvumo rodiklis buvo mažas. Didžioji dauguma patikrintų vaikų neturėjo sąkandžio patologijos. Pavienių dantų patologija ir žandikaulių patologija nustatyta nedidelei daliai patikrintų vaikų.
 - Didžiausias 0 – 6 m. amžiaus vaikų ligotumas 2020 – 2023 m. buvo kvėpavimo sistemos ligomis. Antroje vietoje buvo virškinimo sistemos ligos, toliau sekė akies ir jos priedinių organų ligos, psichikos ir elgesio sutrikimai bei odos ir poodžio ligos. 2023 m. daugiau mergaitėms buvo nustatyta virškinimo sistemos ir akies ir jos priedinių organų ligų. Tuo tarpu daugiau berniukams nustatyta kvėpavimo sistemos ligų, psichikos ir elgesio sutrikimų, sužalojimų, apsinuodijimų ir kitų išorinių poveikių padarinių.
-